

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 15-07-51618 פלונים נ' אלמונים
בפני כב' השופט יהורם שקד

התובעים

1. אלון

2. יואב

ע"י ב"כ עו"ד דוד תורג'מן

נגד

הנתבעים

1. דביר

ע"י ב"כ עו"ד מוטי ברעם

2. ארנון

ע"י ב"כ עו"ד עומרי דרור

בעניין עיזבון המנוחה: פלוגית ז"ל

פסק דין

1
2 המנוחה עשתה צוואה בה פרטה באילו מזכויותיה יזכה כל אחד מהנהנים. שנים ספורות לאחר
3 החתימה על הצוואה הפכה המנוחה לחסויה. לצורך מימון מחייתה, מכר האפוטרופוס לרכוש
4 המנוחה אחד מנכסיה. האם בתמורת המכר יזכו הירושים אשר אמורים היו לזכות בנכס אשר נמכר,
5 או שמא יזכה בתמורת המכר הירש אשר על פי הצוואה זוכה בכספי העיזבון. זוהי השאלה בה עוסק
6 פסק דין זה.

7
8 [שמות הצדדים הינם שמות בדויים למניעת זיהויים]

א' - העובדות הצריכות לעניין:

9
10
11
12 1. התובע 1 (להלן: "אלון") הוא בנה של המנוחה. התובע 2 (להלן: "יואב") הוא בנו של אלון ואחד
13 מנכדיה של המנוחה. הנתבע 1 (להלן: "דביר") אף הוא בנה של המנוחה, אחיו של אלון, שניהם
14 נולדו מנישואיה הראשונים של המנוחה. הנתבע 2 היה בעלה השלישי של המנוחה אשר היה
15 נשוי לה משך כ-46 שנים, עד למועד פטירתה (להלן: "ארנון" או "בעלה של המנוחה").

16
17 2. ביום 12.6.06 עשתה המנוחה צוואה בפני רשות (בפני הנוטריון עו"ד שאול בר-עוז; להלן:
18 "הצוואה"), בה ציוותה כי עיזבונה יחולק באופן שלהלן:
19

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 51618-07-15 פלוניס נ' אלמונים
בפני כב' השופט יהורם שקד

- 1 את זכויותיה בדירה ברחוב... בתל אביב (להלן: "הדירה בתל אביב") וכן את זכויותיה בדירה
2 ברחוב... בגבעתיים (להלן: "הדירה בגבעתיים") ציוותה המנוחה לבנה אלון וכן ציוותה לבן
3 אלון את הפסלים שפיסלה (ר' סעיפים 1, 3 ו-8 לצוואה).
4
5 את זכויותיה בדירה ברחוב... בתל אביב (מחצית הזכויות שכן המחצית הנוספת הייתה רשומה
6 ע"ש בעלה ארנון; להלן: "הדירה שנמכרה"), ציוותה המנוחה לבעלה ולבנה דביר בחלקים
7 שווים (ר' סעיף 6 לצוואה).
8
9 את חלקה במכוננית "ו/או כל מכוננית אחרת", ציוותה המנוחה לבעלה (ר' סעיף 7 לצוואה).
10
11 את כל כספיה ציוותה המנוחה לנכדה יואב (ר' סעיף 9 לצוואה).
12
13 את יתרת רכושה ציוותה המנוחה לבעלה (ר' סעיף 10 לצוואה).
14
15 3. ביום 3.12.09 הגיש בעלה של המנוחה בקשה להתמנות כאפוטרופוס עליה (תיק א"פ
16 2219-12-09). ביום 22.3.11 התקיים בפניי דיון בבקשה, במעמד המנוחה, בעלה וב"כ, בנה אלון
17 וב"כ וכן במעמד ב"כ היועץ המשפטי לממשלה במשרד הרווחה. בהחלטה אשר ניתנה בתום
18 הדיון, על יסוד הסכמת הצדדים, מונה בעלה של המנוחה כאפוטרופוס על גופה, ועו"ד יורם שגב
19 מונה כאפוטרופוס על רכושה. עוד הוריתי באותה החלטה, כי עו"ד שגב ייפגש עם הצדדים ויגיש
20 לבית המשפט דו"ח בדבר מצבת נכסי המנוחה וכן המלצות כיצד יש לממש את רכושה לצורך
21 רווחתה.
22
23 4. בהתאם להוראתי האמורה, ביום 26.4.11 הגיש עו"ד שגב בקשה למתן הוראות. בבקשה הציע
24 עו"ד שגב, כי מימון הוצאות המנוחה ייעשה באמצעות נטילת משכנתא הפוכה על זכויותיה
25 בדירה בתל אביב (אשר הייתה רשומה על שמה בלבד) או על זכויותיה בדירה שנמכרה (אשר
26 הייתה רשומה על שמה ועל שם בעלה בחלקים שווים). לחילופין, וככל שהצעתו האמורה לא
27 תתאפשר, הציע עו"ד שגב כי הדירה שנמכרה תימכר ותמורתה בניכוי הוצאות המכר תחולק
28 בין המנוחה לבין בעלה. עו"ד שגב ציין, כי, מטעמי מיסוי אין הוא מציע למכור את הדירה בתל
29 אביב, הואיל והדירה בתל אביב לא שימשה כדירת מגורים תקופה מספקת לצורך קבלת הקלה
30 במס.
31
32 ארנון ואלון הגישו תגובות לבקשה. ארנון הודיע הוא סומך ידיו על המלצות עו"ד שגב, ואילו
33 אלון התנגד לנטילת משכנתא הפוכה וביקש כי מימון הוצאות המנוחה ייעשה באמצעות מכירת
34 הדירה שנמכרה.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 15-07-51618 פלונים נ' אלמונים
בפני כב' השופט יהורם שקד

- 1 בדיון שהתקיים בפניי ביום 23.6.11, במעמד בעלה של המנוחה וב"כ, הבן אלון וב"כ, עו"ד שגב
2 וב"כ האפוטרופוס הכללי, הוסכם כי [הדירה שנמכרה] תימכר, והתמורה שתקבל, בקיזוז
3 הוצאות המכירה, תחולק בין המנוחה לבין בעלה בחלקים שווים, שכן, כאמור לעיל, מדובר
4 בדירה משותפת למנוחה ולבעלה ארנון.
5
6 ההסכמות דלעיל קיבלו תוקף של החלטה.
7
- 8 **6. בהתאם, ביום 10.1.13 נחתם הסכם מכר ביחס לדירה שנמכרה, במסגרתו נמכרה הדירה**
9 **תמורת סך של 2,500,000 ₪. כאמור, חלקה של המנוחה בתמורת המכר, בניכוי הוצאות**
10 **המכירה, היה מחצית.**
11
- 12 **7. ביום 21.2.15 הלכה המנוחה לעולמה. בנה אלון הגיש בקשה למתן צו לקיום צוואתה.**
13
- 14 **8. הבן דביר הגיש התנגדות לקיום הצוואה, במסגרתה, למעשה, לא התנגד כי הצוואה תקימה,**
15 **אולם טען, כי, במסגרת קיום הצוואה, יש להורות כי בתמורת הדירה שנמכרה יזכו ארנון ודביר**
16 **להם ציוותה המנוחה בצוואתה את הדירה שנמכרה. למעשה, התנגדותו של דביר נסובה על**
17 **פרשנותה של הצוואה לנוכח השינויים במצבת זכויותיה של המנוחה ממועד עריכת הצוואה ועד**
18 **למועד פטירתה.**
19
- 20 **9. הנכד יואב, אשר, כאמור, על פי הצוואה זוכה בכספי העיזבון, הגיש תשובה להתנגדות. לטענתו,**
21 **בהתאם להוראות הצוואה, הוא הזוכה בכל הכספים שהותירה המנוחה במועד פטירתה, יהא**
22 **מקורם אשר יהא, לרבות הכספים אשר התקבלו כתוצאה ממכירת הדירה שנמכרה.**
23
- 24 **10. ביום 10.11.15 התקיים דיון בתובענה במהלכו צורף אף ארנון להליכים. במהלך הדיון, ניתנה**
25 **החלטה על יסוד הסכמת הצדדים, לפיה ניתן צו לקיום צוואת המנוחה, אולם ניתן צו מניעה**
26 **האוסר את חלוקת הכספים הנזילים ליורשים, עד להכרעה במחלוקת שבין הצדדים. בתום**
27 **הדיון הגיעו הצדדים להסכמה דיונית, כדלקמן:**
28
- 29 **א. תיבחן השאלה האם לארנון ולדביר זכויות כלשהן בכספים שהתקבלו בגין מכירת הדירה**
30 **שנמכרה. ככל שהתשובה שלילית, הרי שהתביעה תידחה.**
31
32

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 15-07-51618 פלונים נ' אלמונים
בפני כב' השופט יהורם שקד

- 1 ב. ככל שהתשובה חיובית, יש להכריע מה היקף זכויות ארנון ודביר בכספים –
2
3 1. האם לארנון ולדביר הזכות לקבל את מלוא התמורה בגין מכירת הדירה שנמכרה?
4
5 2. האם לארנון ולדביר הזכות לקבל אך ורק את הכספים שנותרו בגין מכירת הדירה
6 שנמכרה לאחר שהמנוחה צרכה חלק מהם?
7
8 3. האם לארנון ולדביר הזכות לקבל את תמורת מכירת הדירה שנמכרה, בניכוי חלקם
9 היחסי בעיזבון, בגין ההוצאות אשר נדרשו למנוחה ואשר שימשו אותה מתוך כספי
10 מכירת הדירה?
11
12 11. הסכמת הצדדים קיבלה תוקף של החלטה, וניתן צו לסיכומים. לאחר שהוגשו סיכומיו של
13 ארנון, הודיע דביר כי הוא מצטרף אל דברי ארנון בסיכומים. לאחר שהוגשו סיכומיו של יואב,
14 הודיע אלון כי הוא מצטרף אל טיעונו.
15
16 **ב' - טענות הצדדים:**
17
18 12. עיקרי טענות ארנון ודביר :
19
20 א. יש לקיים את הצוואה על פי אומד דעת המנוחה בעת עשיית הצוואה, כמפורט בצוואה.
21 בצוואה ביקשה המנוחה לחלק את עיזבונה בין בעלה, שני בניה ונכדה יואב, ולא התכוונה
22 לנשל את ארנון ו/או את בנה דביר מהעיזבון, כפי שיקרה ככל שיואב יזכה בכספי תמורת
23 מכר הדירה שנמכרה.
24
25 ב. מכירת הדירה שנמכרה דווקא, הייתה החלטה שרירותית מבחינת המנוחה, מבלי
26 שניתנה הדעת להשפעת המכירה על חלוקת עיזבון המנוחה. אותה עת לא היה באפשרות
27 המנוחה לשנות את צוואתה לנוכח המצב שנוצר בעקבות מכירת הדירה שנמכרה.
28
29 ג. יש לקיים את הצוואה בהתאם לאומד דעת המנוחה בעת עשיית הצוואה, באופן שכל
30 אחד מהיורשים יזכה בחלקו, תוך שהכספים שנגרעו מרכושה של המנוחה בתקופה בה
31 הייתה חסויה, ייגרעו מחלקו של כל אחד מהיורשים באופן יחסי.
32

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 15-07-51618 פלונים נ' אלמונים
בפני כב' השופט יהורם שקד

- 1 ד. לפיכך, מבוקש להורות כי ארנון ודביר יזכו בתמורת מכירת הדירה שנמכרה, ולמנות
2 רו"ח לשם עריכת תחשיב לפיו מחלקו של כל אחד מהיורשים יקוזז החלק היחסי
3 בכספים ש"נבלעו" בתקופה שמיום מכירת הדירה ועד למועד פטירתה של המנוחה.
4
5 13. עיקרי טענות יואב ואלון:
6
7 א. על פי הצוואה, יואב זכאי לרשת את הכספים שהיו למנוחה במועד פטירתה, לרבות אלה
8 שמקורם במכירת הדירה שנמכרה. הוראה זו בצוואה מפורשת ובלתי מסויגת.
9
10 ב. במועד עשיית הצוואה נתנה המנוחה דעתה לשינויים שעשויים להתרחש לאחר עשיית
11 הצוואה. עם זאת, המנוחה לא מצאה לנכון לקבוע הוראות למקרה שהדירה שנמכרה
12 תימכר, ובחרה לצוות לארנון ולדביר את אד זכויותיה בדירה שנמכרה, ולא את זכויותיה
13 בדירה או את תמורתן. ארנון ודביר מבקשים להוסיף לצוואה את שלא נכתב בה,
14 ופרשנותם חורגת מלשון הצוואה.
15
16 ג. הואיל ותמורת מכר הדירה הופקדה בחשבון הבנק של המנוחה, ולא שימשה לרכישת
17 נכס אחר, לא ניתן לעקוב אחר כספי מכר הדירה ואין לראותם בהם תחליף לדירה עצמה.
18
19 ד. עיקרון בסיסי בדיני עיזבון הוא, שמחלקים את העיזבון על פי מצבת נכסיו של המצווה
20 במועד פטירתו, ולא על פי מצבת נכסיו במועד עריכת הצוואה, וכך מורים סעיפים 51 ו-
21 109 לחוק הירושה, תשכ"ה-1965 (להלן: "חוק הירושה"). בהתאם לסעיף 51(ג) לחוק
22 הירושה, ארנון ודביר אינם זכאים לדרוש מיתר היורשים פיצוי בגין כך שהדירה נמכרה
23 בימי חייה של המנוחה. בתקופה בה הייתה המנוחה חסויה היא השתמשה אף בכספים
24 שהיו לה במועד עשיית הצוואה, ואלו אינם נמנים עם נכסי העיזבון, וכשם שיואב אינו
25 יכול לדרוש לקבל כספים אלה, כך גם ארנון ודביר אינם רשאים לדרוש את כספי מכר
26 הדירה.
27
28 ה. חלקה של המנוחה בדירה שנמכרה נמכר על ידי האפוטרופוס באישור בית המשפט, ועל
29 כן יש לראות במכירה כאילו נעשתה על ידי המנוחה עצמה, על כל המשתמע מכך.
30
31
32

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 15-07-51618 פלונים נ' אלמונים
בפני כב' השופט יהורם שקד

1 המנוחה הייתה מודעת למכירת הדירה שנמכרה ועו"ד שגב אף שוחח עמה בעניין זה
2 ותאר אותה כמי שיודעת להביע את עמדתה בקול ברור וצלול כמו אין היא זקוקה
3 לאפטרופוס. המנוחה לא הוכרזה כפסולת דין, והייתה כשירה לשנות את צוואתה אילו
4 חפצה לעשות כן. החזקה כי כל אדם כשיר לעשות פעולות משפטיות, ובכלל זה לערוך
5 צוואה או לשנות אותה, תקפה גם לגבי אדם שמונה לו אפטרופוס, כל עוד הוא לא הוכרז
6 כפסול דין.

7

8

9

ג' - דיון:

10 14. סעיף 54(א) לחוק הירושה מורה כי: **"מפרשים צוואה לפי אומד דעתו של המצווה כפי שהיא**
11 **משתמעת מתוך הצוואה, ובמידה שאינה משתמעת מתוכה - כפי שהיא משתמעת מתוך**
12 **הנסיבות"**.

13

14 15. בהתאם ללשונו של החוק, לאורך שנים היה נהוג בפסיקה אשר עסקה בפרשנות צוואות, מדרג
15 פרשני דו-שלבי. על פי גישה זו, בשלב ראשון על בית המשפט לבדוק אם ניתן לאתר את אומד
16 דעת המצווה מתוך הצוואה. זוהי בחינה פרשנית פנימית, העוסקת ברובה בהבנת לשון המצווה
17 והסקת כוונתו מתוך דבריו, אולם אין היא מוגבלת אך להסקת כוונה מלשון הצוואה, והיא
18 עשויה להיעזר גם בשקילתן ההגיוניות של נסיבות העולות ונלמדות מתוך הצוואה. רק אם בית
19 המשפט מגיע למסקנה כי לא ניתן ללמוד על כוונת המצווה מתוך הצוואה עצמה, יפנה בית
20 המשפט אל השלב השני, במסגרתו יבחן את כוונת המצווה מתוך הנסיבות החיצוניות. לסיכום
21 גישה פרשנית זו ר' ע"א 239/89 שרש נ' גלילי, פ"ד מו(1) 861 (1992) (להלן: **"הלכת שרש"**).

22

23 16. בפסק דינו בע"א 1900/96 טלמצ'יו נ' האפטרופוס הכללי, פ"ד נג(2) 817 (1999) (להלן: **"עניין**
24 **טלמצ'יו"**), נקט כב' השופט א' ברק בגישה פרשנית שונה. על פי שיטתו שם, ישנם מצבים
25 מיוחדים בהם יש ללמוד על אומד דעת המצווה מכל מקור אמין, גם אם לאומד דעת זה אין
26 עיגון בלשון הצוואה. כב' השופט ברק מנה בפסק הדין ארבעה מקרים המצדיקים לטעמו גישה
27 פרשנית שכזו, אולם מציין כי אין הם בגדר רשימה סגורה, ואלה הם: תיקון לשון הצוואה בשל
28 טעות שנפלה בה; השלמת חסר בצוואה; הגשמת אומד דעת המצווה בקירוב; והגשמת אומד
29 דעת המצווה בדרך של תחליף.

30

31 שאר שופטי ההרכב בעניין **טלמצ'יו** – כב' השופטים ש' לוי וחי' אריאל, הסכימו לתוצאה אליה
32 הגיע כב' השופט ברק באותו מקרה, אולם ביססו את אותה תוצאה על **"הלכת התחליף"**.

33

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 15-07-51618 פלונים נ' אלמונים
בפני כב' השופט יהורם שקד

17. בפסיקותיו של בית המשפט העליון מהעת האחרונה הובעה הסתייגות מגישת כב' השופט ברק בעניין טלמצי'ו. כך גישת כב' השופט נ' הנדל בבע"מ 8300/11 פלונית נ' פלוני (פורסם בנבו, 2.8.2012), וכך גישת כב' השופט י' דנציגר בע"א 7631/12 אמסטר נ' קרן קיימת לישראל (פורסם בנבו, 12.8.2015; להלן: "עניין אמסטר"). בשני פסקי דין אלה, נמתחה ביקורת על גישת כב' השופט ברק, והובעה דעה לפיה יש לפרש צוואות בשיטה פרשנית דו-שלבית בהתאם להלכת שרש.

יחד עם זאת, שני שופטי ההרכב הנוספים בעניין אמסטר, אשר הצטרפו אל תוצאת פסק דינו של כב' השופט דנציגר, לא הצטרפו אל דבריו באשר לדרכי פרשנות צוואה.

כב' השופט נ' סולברג השאיר עניין זה "לעת מצוא" (סעיף 1 לפסק דינו), וציין כי:

"תהליך 'אבולוציוני' מתרחש בשנה פרשות הצוואה, לפי טיבו הוא אורך זמן, וזו גדולתו. צמיחה הדרגתית, עקב בצד אגודל, בכיוונון זהיר, עדיפה על התקדמות מואצת, במיוחד כאשר במבחן חיי המעשה אין נפקא מינה רבה בין גישה אחת לרעותה הטובה ממנה במישור העיוני... דומני כי מוטב שלא לדקדק עתה ולהבחין בין הלכת שרש לבין הלכת טלמצי'ו וחוזר חלילה, על מעלותיהן ומגרעותיהן..." (סעיף 8 לפסק דינו).

כב' השופט ע' פוגלמן ציין, כי להשקפתו ההלכה המנחה בעניין פרשנות צוואה היא זו שנקבעה בעניין טלמצי'ו, וכי במקרה אשר נדון בעניין אמסטר אין מקום לבחון את הצורך לסטות מההלכה אשר נקבעה.

18. הינה כי כן, בבית המשפט העליון נחלקו הדעות בעניין השיטה הפרשנית בה יש לנקוט בבוא בית המשפט לפרש צוואה – האם יש לפנות תחילה אל הצוואה עצמה, ורק אם לא ניתן להבין מהי כוונת המצווה מתוך הצוואה עצמה יש לפנות אל הנסיבות החיצוניות; או שמא, במקרים מתאימים, יש ללמוד על אומד דעת המצווה מכל מקור אמין, גם אם אין לכך עיגון בלשון הצוואה. חשוב להדגיש, כי על דעת כולם, עת בית המשפט מפרש צוואה, עליו להתחקות אחר כוונת המצווה בעת עשיית הצוואה, כדברי כב' השופט דנציגר בעניין אמסטר: "בבואו בית המשפט לפרש צוואה, עליו להציב לנגד עיניו את העיקרון כי יש לכבד את רצון המת, כחלק מהאוטונומיה של הרצון הפרטי המעוגן בכבודו של האדם" (סעיף 26 לפסק הדין).

המחלוקת היא, אפוא, בשאלה כיצד ניתן לעמוד על אומד דעת המצווה בצורה מיטבית.

33

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 15-07-51618 פלונים נ' אלמונים
בפני כב' השופט יהורם שקד

19. במקרה שלפניי, תהא השיטה הפרשנית אשר תהא, המסקנה אחת היא: **בעת עשיית הצוואה**,
לא חפצה המנוחה להדיר מעיזבונה את בעלה ואת בנה דביר, וכפועל יוצא מכך, אילו תקויים
הצוואה באופן המדיר מעיזבונה, נימצא חוטאים לרצון המנוחה בעת עשיית הצוואה.
20. בעת עשיית הצוואה, נתנה המנוחה דעתה למכלול זכויותיה, ופרטה לגביהן כיצד יחולקו בין
הנהנים אשר נקבעו בצוואה – הם בעלה, שני בניה ואחד מנכדיה. כך, כאמור, בחרה המנוחה
לצוות לבעלה ולבנה דביר את זכויותיה בדירה שנמכרה (מחצית מכלל הזכויות בדירה זו, אשר
מחציתן השנייה הייתה רשומה על שם בעלה של המנוחה). הינה כי כן, המנוחה בשום אופן לא
חפצה להדיר את בעלה ואת בנה דביר מעיזבונה.
21. בחינת הנסיבות מעלה, כי רצון זה של המנוחה לא השתנה במועד כלשהו לאחר עשיית הצוואה.
22. כאמור, ביום 10.1.13 נמכרו זכויות המנוחה בדירה שנמכרה, אשר ייועדו לארנון ולדביר. כפי
שפורט לעיל, ההחלטה למכור את הדירה לא הייתה החלטתה של המנוחה. החלטה זו התקבלה
בתום דיון אשר התקיים במעמד האפוטרופוס לרכוש, ארנון ואלון, בו המנוחה עצמה כלל לא
נכחה. אזכיר, כי החלטה התקבלה על יסוד הסכמת הנוכחים בדיון. עוד אזכיר, כי הצעתו
הראשונה של האפוטרופוס לרכוש הייתה לממן את צרכי המנוחה באמצעות נטילת משכנתא
הפוכה על אחד מנכסיה, ולא באמצעות מכירת הדירה שנמכרה.
23. מכל מקום, ההחלטה למכור את זכויות המנוחה בדירה שנמכרה, נעשתה מבלי שניתנה הדעת
להשפעת המכירה על חלוקת עיזבון המנוחה. כאמור, המלצתו החלופית של האפוטרופוס
לרכוש הייתה למכור את הדירה שנמכרה דווקא, ולא את הדירה בתל אביב, אשר לפי הצוואה
מיועדת לבן אלון, וזאת משיקולי מס. הינה כי כן, אלמלא שיקולי המס, יתכן ולצורך מימון
מחיית המנוחה היה האפוטרופוס מוכר את הדירה בתל אביב ולא את הדירה שנמכרה, ובמצב
דברים זה – אם היה מקום לקבל את הפרשנות שמציעים אלון ויואב – היה נגרע חלקו של אלון
בעיזבון המנוחה ואילו חלקם של ארנון ושל דביר לא היה נגרע כלל.
- לאור זאת, לא יכול להיות חולק, כי מבחינת ההשפעה על חלוקת עיזבון המנוחה, ההחלטה
למכור את הדירה שנמכרה דווקא, הייתה החלטה שרירותית ואין לה דבר וחצי דבר עם רצונה
של המנוחה בחייה או עם כוונותיה באשר להטבת יורשיה ברכושה לאחר פטירתה.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 15-07-51618 פלונים נ' אלמונים
בפני כב' השופט יהורם שקד

24. אדגיש, כי אין ממש בטענת יואב ואלון, לפיה ההחלטה למכור את הדירה שנמכרה התקבלה בעצה אחת עם המנוחה. יואב ואלון מבססים טענה זו על טענתם, כי במסגרת הבקשה למתן הוראות נתן האפוטרופוס לרכוש ביטוי לעמדת המנוחה, ואף ציין כי המנוחה התקשרה אל משרדו והביעה עמדתה "בקול ברור וצלול כמו אין היא זקוקה לאפוטרופוס" (סעיף 13 לבקשה למתן הוראות). לצערי, דבריו של האפוטרופוס לרכוש צוטטו בהקשר זה תוך הוצאתם מהקשרם. בבקשה למתן הוראות אמנם ציין האפוטרופוס לרכוש כי המנוחה הביעה עמדתה כי לצורך מימון צרכיה יש למכור את הדירה בתל אביב, אולם דבריו כי דעתה של המנוחה נשמעה משל אין היא זקוקה לאפוטרופוס נאמרו בצנינות. הרי, בפועל, לא פנה האפוטרופוס בבקשה לבטל את מינויו ומכאן כי לא סבר שהמנוחה לא הייתה זקוקה לאפוטרופוס על רכושה.
- מכל מקום, בפועל, לא התקבלה העמדה אותה הביעה המנוחה בפני האפוטרופוס – שהרי הדירה שנמכרה היא שנמכרה ולא הדירה בתל אביב, ועל כן, ברי כי לא ניתן לקבל טענה שההחלטה למכור את הדירה שנמכרה התקבלה בעצה אחת עם המנוחה.
25. בפסק דין שניתן בע"א 360/90 אוברזנסקי נ' גרין (פורסם בנבו, 10.8.1995), נדונה השאלה כיצד יש לקיים הוראה בצוואה בה הוענקו זכויות בדירה מסוימת לאחד מהנהנים, כאשר בין מועד עשיית הצוואה לבין מועד פטירת המנוחה מכרה המנוחה את אותה דירה ורכשה תחתיה דירה אחרת. בעניין זה קבע כב' השופט שמגר, כי: "אי עדכון הצוואה לא בטא שינוי רצונה אלא הסח הדעת. מבנה הירושה לא השתנה" (סעיף 4 לפסק הדין).
- בפסק דינו של בית המשפט המחוזי באותו מקרה, אשר ערער עליו נדחה על ידי בית המשפט העליון, נכתבו הדברים הבאים: "לי נראה כי עובדה זו בלבד שהמורשה לא טרחה לעדכן את הצוואה ולתקן אותה, לאחר רכישת הדירה ברחוב בוגרשוב – אין בה כשלעצמה כדי להצביע על כך שביקשה להדיר את בנה מירושת הדירה או לשתף אותו רק בחלוקה של יתרת העיזבון. אין לכוונה זו כל סימוכין בלשון הצוואה. ראוי להצביע גם על כך שבא כוח המבקשת, בהגיותו, לא טען לקיומה של תשתית עובדתית ממנה ניתן להסיק שהמצווה התכוונה להדיר את קורט מן הירושה, והוא (ב"כ המבקשת) צמצם את טיעוניו לנימוקים משפטיים-פרשניים בלבד. הפרשנות שהוא טוען לה – אין לה בסיס בהוראות הצוואה, ומסקנתי היא כי דין הבקשה להידחות" (ציטוט הדברים, בסעיף 3 לפסק דינו של בית המשפט העליון).
26. בסיכומיהם מבקשים אלון ויואב לאבחן בין מקרה בו לאחר עשיית הצוואה ובטרם פטירתו מוכר המצווה נכס ורוכש נכס אחר תחתיו, לבין מקרה בו לא נרכש נכס במקום הנכס שנמכר. לטעמם, יש מקום להחיל את ההוראה בצוואה ביחס לנכס אשר נמכר רק מקום בו נרכש נכס אחר במקומו.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 15-07-51618 פלונים נ' אלמונים
בפני כב' השופט יהורם שקד

1
2 סבורני, כי במקרה שלפניי אין חשיבות לאבחנה, וזאת משני טעמים.

3
4 הטעם הראשון הוא, העדר נימוק לרצון המנוחה לצוות את זכויותיה בדירה שנמכרה לארנון
5 ולדביר דווקא. משאין בפנינו טעם לבחירת המנוחה כאמור, לא ניתן לומר כי משנמכרה הדירה
6 הטעם אינו רלבנטי עוד. מילים אחרות: אילו הייתה המנוחה מורה, למשל, כי את דירת מגוריה
7 היא מצווה לנהנה מסוים מטעם מסוים, יתכן והיה מקום לומר כי לאחר מכירת הדירה ואי-
8 רכישת דירה אחרת תחתיה, וככל שהטעם אינו קיים עוד – אין מקום להכיר בזכותו של הנהנה
9 בתמורת המכר. אולם, לא כך הם פני הדברים במקרה שלפניי. בענייננו, הצוואה לא יצרה זיקה
10 בין ארנון ודביר לבין הדירה שנמכרה דווקא או נכס מסוגה. כל שעולה מהצוואה הוא רצון
11 המנוחה כי בחלק מעיזבונה יזכו ארנון ודביר. שיעורו של חלק זה, על פי הצוואה, הוא הדירה
12 שנמכרה. משכך, איני מוצא כי משנמכרו זכויות המנוחה בדירה שנמכרה, משמעות הדבר הוא
13 רצון המנוחה להדיר את ארנון ודביר מעיזבונה.

14
15 הטעם השני, והחשוב יותר, הוא, שהבחירה למכור את הדירה שנמכרה דווקא, ולא נכס אחר
16 מנכסיה של המנוחה, הייתה, כאמור, שרירותית מבחינת המנוחה בכל הקשור להשפעת
17 המכירה על חלוקת עיזבונה. על כן, בין אם היה בוחר האפוטרופוס לרכוש נכס אחר במקום זה
18 שנמכר ובין אם לא, אין בעצם המכירה כדי ללמד על רצון המנוחה להדיר את ארנון ודביר
19 מעיזבונה. אזכיר, כי הדירה שנמכרה נמכרה על מנת לממן את מחיית המנוחה. משכך, העובדה
20 שכספי התמורה נשמרו ככספים נזילים ולא שימשו לרכישת נכס אחר במקום זה שנמכר, וודאי
21 שאין בה כדי להצביע על רצון המנוחה להדיר את ארנון ודביר מעיזבונה.

22
23 27. איני מקבל את טענת יואב ואלון, כי בצוואתה נתנה המנוחה דעתה לשינויים אשר עשויים
24 להתרחש בין מועד עשיית הצוואה לבין מועד פטירתה, אולם בחרה שלא להורות כי ארנון ודביר
25 יזכו בתמורת מכר הדירה שנמכרה, אם תימכר. עיון בצוואה מעלה כי המנוחה לא נתנה
26 במסגרתה דעתה לכלל השינויים אשר עשויים להתרחש בין מועד עשיית לבין מועד פטירתה.
27 כך, הצוואה אינה כוללת הוראות מסוג יורש במקום יורש ביחס לזכויות אותן ציוותה לארנון,
28 לדביר וליואב. הצוואה אמנם כוללת הוראה מסוג יורש במקום יורש אך ביחס לזכויות אותן
29 ציוותה המנוחה לבנה אלון, אולם מתוך הצוואה עצמה עולה כי הוראה זו נועדה למנוע מצב בו
30 אשתו של אלון אותה עת ובתה תזכנה בזכויות אותן ציוותה לאלון. כך עולה מלשון סעיף 5
31 לצוואה, כדלקמן: **"הנני אוסרת בתכלית האיסור על בני אלון לשתף בכל דרך וצורה שהיא את**
32 **אשתו וביתה בכל הנוגע לחלקו בנכסים הנ"ל. בלי לפגוע באמור לעיל הנני אוסרת עליו**
33 **איסור גמור ומוחלט להעביר למי מהן ביחד ו/או לחוד איזה שהוא חלק ו/או להרשות להן כל**
34 **שימוש שהוא בכל צורה שהיא בכל אחד מהנכסים הנ"ל"**.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 15-07-51618 פלונים נ' אלמונים
בפני כב' השופט יהורם שקד

- 1 נמצא, כי בחירת המנוחה לצוות, כי ככל שאלון יילך לעולמו לפניו, בחלקו בעיזבון יזכו ילדיו
2 או מי מהם, נבעה מחששה כי רכושה יגיע לידי אשתו אותה עת של אלון או לידי בתה. חשש זה
3 היה ידוע למנוחה בעת עשיית הצוואה, ועל כן היא נתנה לו מענה במסגרת הוראות הצוואה.
4
- 5 אין כך לגבי האפשרות כי איזה מנכסיה יימכר לאחר מועד עשיית הצוואה, מבלי שתהא למנוחה
6 עצמה שליטה על כך. לאפשרות זו לא התייחסה המנוחה בצוואה, ביחס לאף אחד מנכסיה.
7 סבורני, כי, לאור המפורט לעיל, הימנעות המנוחה מלצוות כי ככל שאיזה מנכסיה יימכר,
8 בתמורת המכר יזכה הנהנה אשר אמור לזכות בנכס, נובעת מכך שבעת עשיית הצוואה, המנוחה
9 לא צפתה אפשרות שאיזה מנכסיה יימכר, שלא על דעתה. הנחה זו מסתברת יותר מאשר הנחה
10 כי הימנעות המנוחה מלצוות כאמור נבעה מרצונה להדיר מי מהנהנים על פי הצוואה ככל
11 שהנכס אשר ייעדה לו יימכר.
12
- 13 28. אשר לטענת יואב ואלון כי המנוחה הייתה כשירה לשנות את צוואתה בתקופה שלאחר מכירת
14 הדירה שנמכרה, על אף היותה חסויה אותה עת, שהרי לא הוכרזה כפסולת דין – סוגיה זו לא
15 נמנית על הסוגיות אשר הועמדו להכרעה במסגרת ההסכמה הדיונית בין הצדדים ואשר פורטו
16 לעיל. זאת ועוד, טענת יואב ואלון בעניין זה נשמעה לראשונה בסיכומים ולא הועלתה בכתב
17 התשובה לכתב ההתנגדות.
18
- 19 29. יתרה מכך, עיון בשאלות אשר הועמדו להכרעה במסגרת ההסכמה הדיונית, מעלה כי נקודת
20 ההנחה של הצדדים עת נקבעו השאלות, הייתה כי המנוחה לא הייתה כשירה לשנות את
21 צוואתה לאחר מכירת הדירה שנמכרה.
22
- 23 30. זאת ועוד, שאלת כושרה של המנוחה לצוות בתקופה שלאחר מכירת הדירה שנמכרה, היא
24 שאלה עובדתית. אילו היה צורך להכריע בשאלה זו, היה מקום קודם לכן לשמוע עדים אשר
25 הכירו את המנוחה בזמנים הרלבטניים, לעיין במסמכים רפואיים ו/או סיעודיים רלבנטיים וכן
26 לבחון את השאלה האם יש מקום למנות מומחה מטעם בית המשפט על מנת ליתן חוות דעת
27 בשאלה האמורה. כל זאת לא נעשה, הואיל וכאמור, שאלת כושרה של המנוחה לצוות לא
28 הועמדה לפתחי, לא הוגשה כל בקשה בעניין ולפיכך אין בכוונתי לשעות לטענה זו, אשר נטענה
29 לראשונה בסיכומים.
30
31
32

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 15-07-51618 פלונים נ' אלמונים
בפני כב' השופט יהורם שקד

31. מעבר לדרוש אציין, כי בתעודות הרפואיות מיום 21.8.09 ומיום 14.2.11, אשר הוגשו לתיק
האפוטרופוסות שהתנהל בעניין המנוחה, צוין כי המנוחה סבלה מירידה קוגניטיבית קלה עם
פגיעה קלה בזכרון, כי לא ידעה אילו תרופות נטלה, "ללא כל מושג מה גובה הכנסותיה וכיצד
מנוהלים ענייניה הכספיים". משכך, ולאור ההלכה לפיה הכושר לעשות צוואה עניינו יכולתו
של המצווה להבין את הפעולה המשפטית שהוא עושה ואת משמעותה והשלכותיה על הזוכים
ברכשו ועל המודרים ממנו, וכי על המצווה להיות מודע לעובדה שהוא עורך צוואה, מודע
להיקף רכשו ולירשיו ומודע לתוצאות עריכת הצוואה על יורשיו (ע"א 160/80 בנדל נ' בנדל,
פ"ד לה (3) 101; ע"א 15/85 מזרחי נ' רז, פ"ד מא (4) 545) – ספק רב בעיניי אם ניתן להלום כי
בתקופה הרלבנטית הייתה המנוחה כשירה לשנות את צוואתה.
32. יתרה מכך, אמנם, לא בכל מקרה בו אדם מוכר כחסי ומתמנה אפוטרופוס על גופו ו/או על
רכשו משמעות הדבר כי אין אותו אדם כשיר לעשות צוואה. יחד עם זאת, לאור העובדה
שהבחירה למכור את הדירה שנמכרה נעשתה בניגוד לעמדה אותה הביעה המנוחה בפני
האפוטרופוס לרכוש, כאמור, קרי-נקודת המוצא אותה עת הייתה כי המנוחה לא הייתה כשירה
לקבל החלטות ביחס לרכושה, קשה להלום טענה כי המנוחה הייתה כשירה אותה עת לשנות
את צוואתה. ראוי לציין בהקשר זה, כי לעתים ממונה לאדם אפוטרופוס לצורך ניהול רכשו,
הגם שאותו אדם אינו סובל מבעיות קוגניטיביות אשר מונעות ממנו לקבל החלטות ביחס
לרכושו, כי אם משום מוגבלות פיזית-טכנית ממנה סובל החסוי.
33. לאור האמור, בכוונתי להכיר בזכותם של ארנון ושל דביר בכספים שהתקבלו בגין מכירת
הדירה שנמכרה.
34. בטרם אפנה לבחינת שאלת היקף זכויות ארנון ודביר בכספים, אציין כי אלון ויואב הפנו
בסיכומיהם אל סעיפים 51 (ג) ו-109 לחוק הירושה, אולם איני מוצא כי יש בסעיפי חוק אלה
כדי לשנות ממסקנתי האמורה. ארנון ודביר אינם דורשים מיתר הזוכים פיצוי בגין מכירת
הדירה שנמכרה, אלא תביעתם היא לקבל את חלקם בעיזבון, בהתאם לאומד דעת המנוחה,
ועל כן סעיף 51(ג) לחוק הירושה המורה כי אין הזוכה זכאי לפיצוי מן היורשים האחרים אם
במות המצווה לא היה הנכס בין נכסיו – אינו רלבנטי לדיוננו. סעיף 109 לחוק הירושה מורה כי
נכסי העיזבון יחולקו בין היורשים לפי שווים בזמן החלוקה, ועוסק באופן בו יש לפעול נוכח
שינויים בין מועד פטירת המוריש לבין מועד חלוקת העיזבון, ומשכך, אף הוראותיו אינן
רלבנטיות לדיוננו.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 15-07-51618 פלונים נ' אלמונים
בפני כב' השופט יהורם שקד

- 1 עוד אציין, ביחס לטענת יואב כפי שהוא אינו עותר לקבלת כספים אותם צרכה המנוחה בחייה,
2 כך אף ארנון ודביר אינם זכאים לפיצוי בגין הדירה שנמכרה ואינה עוד בין נכסי העיזבון – כי
3 אין הנדון דומה לראיה.
4
- 5 ראשית, כאמור, ארנון ודביר אינם מבקשים פיצוי מיתר היורשים על כך שהנכס שצווה להם
6 אינו עוד בין נכסי העיזבון, כי אם מבקשים את קיום רצון המנוחה כפי שהובע בצוואתה, וככל
7 הנראה, לא השתנה לאחריה.
8
- 9 שנית, המנוחה לא ציוותה ליואב סכום מסוים, כי אם את "כל כספי ... שיהיו לי בשעת מותי"
10 (סעיף 9 לצוואה). מטבע הדברים, הוראה כאמור, מביאה בחשבון כי ייתכן ובמועד הפטירה לא
11 יותרו כספים לחלוקה ומשכך הזוכה אשר אמור היה לקבל כספים, למעשה, לא ייקבל דבר.
12 כך לפי לשונה הברורה של הצוואה, וכך גם על פי הגיונם של דברים.
13
- 14 יחד עם זאת, המנוחה כן ידעה כי היא חפצה לזכות את ארנון ודביר בזכויותיה בדירה שנמכרה,
15 ולכן לא אוכל לשעות לטענתו של יואב לפיה יש להביט על הכספים שהותירה המנוחה מבלי
16 לשאול מהו מקורם.
17
- 18 36. אשר להיקף זכויות ארנון ודביר בכספים – הואיל וההחלטה לממן את צרכי המנוחה בתקופה
19 בה הייתה חסויה הייתה, כאמור, שרירותית ביחס לאופן חלוקת עיזבון המנוחה, סבורני כי
20 לארנון ולדביר הזכות לקבל את תמורת מכירת הדירה שנמכרה, בניכוי חלקם היחסי בהוצאות
21 המנוחה לאחר מכירת הדירה.
22
- 23 37. מלכתחילה יש להבחין בין זכיית ארנון, דביר ואלון אשר זכו בנכסים מוגדרים לבין זכייתו של
24 יואב, אשר זכה בכספים בעצם טבעם משמשים למימון מחייה שוטפת של המנוחה בחייה. כיוון
25 שכך ולצורך עריכת תחשיב זכויותיו של כל יורש ויורש, אציע את הנוסחה הבאה:
26
- 27 $A =$ שווי זכויות המנוחה בדירה שנמכרה (זכייתם המקורית של ארנון ודביר).
28 $B =$ שווי זכויות המנוחה בדירה בתל אביב ובדירה בגבעתיים (זכייתו המקורית של אלון).
29 $C =$ זכויותיה הכספיות של המנוחה במועד פטירתה (זכייתו המקורית של יואב).
30
31
32

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 15-07-51618 פלונים נ' אלמונים
בפני כב' השופט יהורם שקד

1 זכיותו של יואב תחושב כתוצאה המתקבלת מפעולת החיסור של C-A. למען הסר ספק, ככל
2 שתוצאה הינה שלילית ברור כי יואב לא יידרש לשאת בסכום. התוצאה שתתקבל מתחשיב זה
3 תהא D (הוצאות המנוחה מעבר לכספים שהיו לה בהתעלם ממכירת הדירה שנמכרה).
4

5 ככל ששווי של D הינו חיובי, בכך מסתיים מסענו שכן שאר הזוכים ייקבלו את זכיותם בהתאם
6 לצוואה, בשים לב לכך שחלף הזכויות בדירה שנמכרה, תבוא תמורת מכר הזכויות.
7

8 ככל ששווי של D הינו שלילי, מן הסתם, יואב לא ייזכה בדבר והאחריות לנשיאה ביתרה
9 שלילית זו תהא על שאר הזוכים באופן ייחסי לזכיותם. לפיכך, חישוב חלקו של כל אחד
10 מהזוכים יהיה כדלהלן (לצורך התחשיב, D יחושב בערך מוחלט):
11

12 הסכום שייפחת מזכיותו של אלון (חלקו של אלון בהוצאות המנוחה) יחושב כך:
13

$$14 \quad \frac{B * D}{A+B}$$

$$15 \quad (A+B)$$

16
17 הסכום שייפחת מזכיותם של ארנון ודביר (חלקם המשותף של ארנון ודביר בהוצאות המנוחה)
18 יחושב כך:
19

$$20 \quad \frac{A * D}{A+B}$$

$$21 \quad (A+B)$$

22
23 38. למעשה, מאחר והדירה בתל אביב והדירה בגבעתיים לא נמכרו, אלון ייזכה בזכויות המנוחה
24 בדירות אלו ולמעשה – וככל שערכו של D שלילי, הרי שיהיה עליו להשיב לארנון ודביר את
25 הסכום שנקבע שייפחת מזכיותו.
26
27
28
29
30
31
32

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 15-07-51618 פלונים נ' אלמונים
בפני כב' השופט יהורם שקד

ד' סיכומם של דברים:

39. אשר על כן, הריני להורות כדלהלן:

א. אני מורה כי הצוואה תקוים באופן הבא:

(1) אלון ייזכה בזכויות המנוחה כמפורט בצוואה.

(2) ככל ש D הינו חיובי, הרי שיואב יקבל סכום D ואילו ארנון ודביר ייקבלו את

תמורת מכר זכויות המנוחה בדירה שנמכרה (A).

(3) ככל ש D שלילי, יואב לא ייזכה בדבר ומחלקם של שאר היורשים ייגרעו

הסכומים שפורטו בסעיף 37 לעיל. במצב זה, על אלון לשלם את הסכום

שנקבע שייגרע מחלקו לידי ארנון ודביר (מחצית לכל אחד).

ב. לאור נסיבותיו המיוחדות של המקרה שהובא להכרעתי, לא מצאתי לנכון לעשות צו להוצאות.

ג. ניתן לפרסום בהשמטת פרטים מזהים.

ד. המזכירות תסגור את התיק.

ניתן היום, ז' שבט תשע"ו, 17 ינואר 2016, בהעדר הצדדים.

יהורם שקד, שופט